RREZIKU I KREDITIT DHE AGJENCITË LISTUESE TË CILËSISË SË KREDITIT

*Aida Hysi**

Fjalë kyçe
- Rreziku i kreditit - Rating - Listimi i kreditit - Agjenci listuese -

Në një mjedis tepër dinamik, ku tregjet ndryshojnë në fraksione të sekondës, ku shkalla e kryerjes së operacioneve në këto tregje është tepër e lartë dhe transmetimi i informacionit shumë i shpejtë, ku konkurrenca dhe rregullat e lojës paraqiten tepër të forta, nëse mendohet të luhet në tregjet financiare si investitor dhe njëkohësisht të mundësosh për biznesin një rezultat pozitiv apo të administrosh në mënyrë të suksesshme, kjo së pari kërkon njohjen dhe administrimin e rrezikut të kreditit -*credit risk*.

Rreziku i kreditit shfaqet që në momentin e mbajtjes së një depozite të thjeshtë dhe ai vjen duke u rritur në përshtatje me shkallën spekulative që merr forma e investimit.

Një shërbim që ofrohet për njohjen dhe identifikimin e rrezikut të kreditit të bankave, të kompanive të letrave me vlerë, të shoqërive të sigurimeve, të financave publike, të financave të ristrukturuara, pra e shprehur me një fjalë, të tërësisë së institucioneve financiare, por njëkohësisht edhe të kreditit të autoriteteve sovrane të një vendi, është shërbimi i listimit që ofrojnë tre agjencitë e mëdha ndërkombëtare të klasifikimit të cilësisë së kreditit Standard & Poor's, Moody's dhe Fitchrating, që quhen ndryshe agjencitë e listimit të kreditit.

Këto agjenci i kanë gjurmët e para të tyre në fund të shekullit XIX ose në fillim të shekullit XX, duke ofruar për komunitetin investues elementet e para të vlerësimit të kreditit. Përdorimi i simboleve dhe i terminologjisë që futën këto agjenci, për të vlerësuar shkallën e cilësisë së kreditit, u konsideruan praktike që në fillimet e përdorimit të tyre dhe sot, përveçse kanë marrë një përdorim të gjerë, diapazoni i tyre plotësohet, rritet dhe pasurohet, duke iu përshtatur gjithmonë e më shumë zhvillimeve të reja në tregje të ndryshme.

Renditja apo klasifikimi i cilësisë së kreditit realizohet nëpërmjet përdorimit të një grupimi shkronjash apo kombinimi shkronjash dhe numrash. Njohja e kësaj gjuhe teknike është e nevojshme për të lexuar dhe kuptuar vlerësimet mbi cilësinë e kreditit që japin këto agjenci për një pjesë shumë të madhe të institucioneve financiare që ato listojnë në mbarë botën, qofshin ato banka, kompani investimi të letrave me vlerë, kompani sigurimesh apo edhe autoritetet sovrane të një vendi.

Si administruese e rezervës valutore, Banka e Shqipërisë, është përgjegjëse për miradministrimin e kësaj rezerve. "Politika e administrimit të rezervës valutore" miratuar nga Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë, përcakton kriteret dhe kushtet brenda të cilave mund të investohet, llojet e letrave me vlerë të borxhit, si dhe kufijtë e lejueshëm të rrezikut të kreditit të bankave dhe institucioneve financiare me të cilat bashkëpunohet për të investuar, si në tregun e parasë ashtu edhe në tregun e letrave me vlerë me të ardhura fikse. Një ndër kushtet për investimin në letra me vlerë të borxhit të bankave apo kompanive investuese është edhe cilësia e kreditit të tyre, e vlerësuar nga tre agjencitë e lartpërmendura.

Në këto kushte është e nevojshme njohja e simboleve dhe e terminologjisë që ato përdorin për të kuptuar dhe vlerësuar shkallën e cilësisë së kreditit dhe rrezikun që shoqëron një instrument, një letër borxhi, një bankë apo një institucion financiar.

ÇFARË KUPTOHET ME *"RATING"*?

Që të treja agjencitë e përkufizojnë klasifikimin që ato japin për kreditin e bankave apo të kompanive të ndryshme financiare, si një opinion lidhur me besueshmërinë e aftësisë së përgjithshme paguese të një huamarrësi ose të aftësisë paguese lidhur me një letër specifike me vlerë, një detyrim financiar të veçantë apo një klasë të caktuar detyrimesh, duke dhënë kështu kuptimin e asaj që quhet prej tyre dhe pranohet nga të tjerët si *"rating"*. Kur flitet për një "issuer rating", pra një *listim apo një klasifikim të emetuesit* kjo nënkupton një aftësi të përgjithshme paguese, kurse aftësia lidhur me një letër me vlerë specifike, klasë detyrimesh apo detyrim të veçantë përbën atë që përkufizohet si "issue rating" apo *listim i emetimit*.

Ndërkohë, të treja agjencitë theksojnë në vlerësimet e tyre faktin se listimi nuk përbën në vetvete një rekomandim për të blerë, për të shitur apo për të mbajtur një obligacion financiar apo detyrim tjetër të veçantë, ashtu sikurse asnjë prej tyre nuk bën komente lidhur me çmimin e tregut apo për përshtatshmërinë e një investitori të caktuar.

DHËNIA E NJË *"RATING"*

Vlerësimet lidhur me listimin e kreditit të bankave dhe të institucioneve të tjera financiare që klasifikojnë këto agjenci, bëhen mbi baza cilësore dhe sasiore, duke ndjekur një metodologji specifike për çdonjërën prej agjencive në përputhje me kriteret, profilin apo modelin e zgjedhur statistikor, matematikor apo kompjuterik, që ato përdorin. Ato shkojnë përtej vlerësimeve të raporteve apo të treguesve të shprehura në gjuhën e numrave, që do të thotë se një listim vlerëson në të njëjtën kohë edhe fuqitë dhe dobësitë e padukshme të bankave apo të institucioneve të tjera.

Monedha në të cilën do të kryhet pagesa është një faktor kyç i analizës. Kështu, kapaciteti i një huamarrësi për të shlyer detyrimet në monedhë të huaj, shpesh është më i vogël se kapaciteti i tij për të shlyer detyrimet në monedhën vendase,

gjë që ndikohet nga kapaciteti i qeverisë së tij sovrane, që është relativisht më i ulët për borxhin në valutë të huaj sesa për borxhin në monedhë vendase.

Ajo që është e përbashkët për të treja agjencitë është fakti se, që të treja agjencitë japin vlerësimet e tyre lidhur me listimin e kreditit në terma të rrezikut të mosshlyerjes apo ndryshe *default risk*.

Ndërkohë, lidhur me simbolet me të cilat përkufizojnë kreditin ato përdorin për renditjen apo klasifikimin e cilësisë së kreditit simbole të përbëra nga grupime shkronjash apo kombinime shkronjash dhe numrash, të cilat kanë një domethënie të mirëpërcaktuar.

LLOJET E *"RATING"*

Listimi i emetimit mund të jetë afatgjatë ose afatshkurtër. Listimet afatshkurtra bëhen kryesisht për ato detyrime apo instrumente, që konsiderohen afatshkurtra në tregjet përkatëse. Në SHBA për shembull, kjo nënkupton detyrime me një maturim fillestar jo më shumë se 365 ditë, duke përfshirë edhe letrat tregtare. Por, një vlerësim i tillë iu bëhet edhe detyrimeve apo instrumenteve afatgjata (duke rezultuar në atë që konsiderohet një listim i dyfishtë) me qëllim që vlerësimet e borxhit të jenë sa më të sakta dhe koherente, dhe në ndjekje të vazhdueshme.

Notat afatmesme përcaktohen përmes listimeve afatgjata.

Më poshtë jepet përcaktimi për simbolet dhe termat e përdorur nga këto agjenci, për vlerësimin e kreditit të institucioneve financiare si dhe një tabelë përmbledhëse e njëvlefshmërisë së simboleve të ndryshme që ato mund të përdorin.

LISTIMI I KREDITIT AFATGJATË

Kategoria investuese

AAA ose Aaa

Cilësia më e lartë e kreditit

Klasifikimi apo renditja në kategorinë "AAA" ose "Aaa" përbën shkallën më të ulët të rrezikut të kreditit. Një vlerësim i tillë jepet në raste të veçanta kur ekziston një kapacitet shumë i fortë i pagesës në kohë të sipërmarrjeve financiare. Kjo kategori përbën listimin më të mirë që jepet nga agjencitë.

AA ose Aa

Cilësi shumë e lartë e kreditit

Klasa "AA" ose "Aa" parashikon një shkallë shumë të ulët të rrezikut të kreditit. Ajo tregon një kapacitet shumë të fortë në përmbushjen në kohë të sipërmarrjeve financiare. Ky kapacitet nuk është shumë i ndjeshëm ndaj ndryshimit të rrethanave dhe kushteve ekonomike.

A

Cilësi e lartë e kreditit

Listimi "A" parashikon një shkallë të ulët të rrezikut të kreditit. Ai tregon një kapacitet të fortë në përmbushjen në kohë të sipërmarrjeve financiare. Megjithatë, ky kapacitet është më i ndjeshëm ndaj ndryshimit të rrethanave dhe kushteve ekonomike sesa kapaciteti në rastin e listimit të mësipërm.

BBB ose baa

Cilësi e mirë e kreditit

Listimi "BBB" ose "Baa" nënkupton se aktualisht ekziston një shkallë e ulët pritjeje e rrezikut të kreditit. Ai tregon një shkallë të mjaftueshme të kapacitetit për pagesën në kohë të sipërmarrjeve financiare, por një përkeqësim i rrethanave dhe i kushteve ekonomike ka shumë të ngjarë ta përkeqësojnë këtë kapacitet. Kjo konsiderohet si shkalla më e ulët e kategorisë investuese.

Kategoria spekulative

BB ose Ba

Spekulative

Kategoria "BB" ose "Ba" nënkupton se ekziston mundësia e rritjes së shkallës së rrezikut të kreditit, veçanërisht në rast të përkeqësimit të rrethanave ekonomike me kalimin e kohës; megjithatë, alternativat e biznesit e ato financiare, ka të ngjarë të mundësojnë përmbushjen e sipërmarrjeve financiare. Kjo kategori shfaq në mënyrë të vazhdueshme pasiguri apo ekspozime të konsiderueshme ndaj rrethanave të pafavorshme të biznesit, atyre financiare dhe ekonomike që mund të vënë në pikëpyetje përmbushjen e sipërmarrjeve.

B

Shumë spekulative

Kategoria "B" nënkupton se aktualisht ekziston një shkallë e rëndësishme e rrezikut të kreditit. Megjithatë, mbetet edhe një hapësirë shumë e ngushtë sigurie. Sipërmarrjet financiare, aktualisht, janë duke u përmbushur, megjithëse kapaciteti lidhur me vazhdimësinë e kryerjes së pagesave kushtëzohet nga prania e një mjedisi ekonomik dhe kushte biznesi të qëndrueshme dhe të favorshme.

CCC, CC, C ose Caa, Ca, C

Shkallë e lartë e rrezikut të mosshlyerjes

Mosshlyerja është realisht e mundshme. Kapaciteti për të përmbushur detyrimet financiare është tërësisht i varur nga zhvillimet pozitive dhe të qëndrueshme të biznesit dhe ato financiare. Në rastin e kushteve të pafavorshme të biznesit paraqitet një mundësi shumë e madhe e rrezikut të mosshlyerjes.

Një listim "CCC" ose "Caa" është aktualisht i ndjeshëm ndaj mosshlyerjes; CC ose "Ca" aktualisht shumë i ndjeshëm.

DDD, DD, D

Mosshlyerje pagese

Letrat me vlerë ose institucionet që klasifikohen në këto kategori, janë jashtëzakonisht spekulative dhe vlera e tyre nuk mund të kalojë vlerën e marrë nga ndonjë proces i mundshëm likuidimi apo riorganizimi.

Kështu, institucionet e listuara në kategorinë "DDD" kanë mundësinë më të lartë për vazhdimin e veprimtarisë dhe për rimarrjen e vetes, dhe në të mund të përfshihet ose jo mundësia e një procesi riorganizimi.

Institucionet e renditura si "DD" dhe "D", aktualisht, janë duke ndërmarrë një riorganizim formal apo një proces likuidimi.

Kategoria "DD" ka më shumë mundësi të kënaqë detyrimet e pashlyera në një masë më të madhe, kurse "D" përfaqëson mundësinë më të ulët të ripagimit të të gjitha detyrimeve.

NJËVLERSHMËRIA E SIMBOLEVE PËR KREDITIN AFATGJATË

Fitch	Standard & Poor's	Moody's
AAA	AAA	Aaa
AA+	AA+	Aa1
AA	AA	Aa2
AA-	AA-	Aa3
A+	A+	A1
A	A	A2
A-	A-	A3
BBB+	BBB+	Baa1
BBB	BBB	Baa2
BBB-	BBB-	Baa3
BB+	BB+	Ba1
BB	BB	Ba2
B-	B-	Ba3
B/B+	B/B+	B1
CCC	CCC	Caa
CC	CC	Ca
C	C	C
D	D	D
NR	NR	NR

LISTIMI I KREDITIT AFATSHKURTËR

Lidhur me kreditin afatshkurtër, tre agjencitë përdorin simbole të ndryshme për të treguar shkallën e cilësisë së kreditit.

Standard & Poor's

A-1

Një institucion apo instrument i listuar si "A-1" konsiderohet si kategoria më e lartë nga Standard and Poor's. Aftësia për të përmbushur detyrimet financiare është e fortë.

A-2

Një institucion apo instrument i renditur si "A-2" është diçka më i ndjeshëm ndaj efekteve jofavorizuese të ndryshimeve në rrethanat apo në kushtet ekonomike, sesa një huamarrës i renditur më lart. Megjithatë, kapaciteti për të përmbushur detyrimet financiare është i kënaqshëm.

A-3

Një institucion apo instrument i listuar si "A-3" shfaq kapacitet të mjaftueshëm për përmbushjen e detyrimeve. Megjithatë, kushte të pafavorshme ekonomike apo rrethana të ndryshueshme, ka shumë të ngjarë të çojnë në një dobësim të kapacitetit pagues dhe të përmbushjes së detyrimeve të tij financiare.

B

Një institucion apo instrument i listuar si "B" konsiderohet si i ndjeshëm dhe ka karakteristika të konsiderueshme *spekulative*. Aktualisht, ai ka aftësinë të përmbushë detyrimet financiare; megjithatë, has pasiguri gjithnjë e më të mëdha, të cilat mund të çojnë në kapacitet të pamjaftueshëm për të përmbushur sipërmarrjet financiare lidhur me detyrimin e tij.

C

Një institucion apo instrument i listuar si "C" është aktualisht i ndjeshëm ndaj mospagesës dhe pagesa ose mospagesa varet nga kushtet e favorshme ekonomike, financiare apo të biznesit, të cilat kushtëzojnë përmbushjen e detyrimeve financiare të huamarrësit.

FITCH

F1 Cilësi e lartë e kreditit.

Tregon kapacitetin më të fuqishëm për pagesën në kohë të sipërmarrjeve financiare; kjo kategori mund të shoqërohet me shenjën "+" për të treguar një tipar krediti veçanërisht të fortë.

F2 Cilësi e mirë e kreditit.

Tregon një kapacitet të kënaqshëm lidhur me pagesën në kohë të sipërmarrjeve financiare, por kufiri i sigurisë nuk është aq i madh sa në rastin e kategorisë së mësipërme.

F3 Cilësi mesatare e kreditit.

Kapaciteti për shlyerjen në kohë të detyrimeve financiare konsiderohet i mjaftueshëm; megjithatë përkeqësimi i kushteve mund të rezultojë në një reduktim të kësaj kategorie dhe futjen e saj në një kategori joinvestuese.

B Spekulative.

Paraqet kapacitetin minimal të pagesës në kohë të sipërmarrjeve financiare dhe një ndjeshmëri të lartë ndaj përkeqësimit të kushteve dhe rrethanave ekonomike dhe financiare.

C Rrezik i lartë mosshlyerjeje.

Mosshlyerja e detyrimeve paraqitet si mundësi reale. Kapaciteti për përmbushjen e sipërmarrjeve financiare varet tërësisht

nga ekzistenca e një mjedisi ekonomik dhe kushte biznesi të qëndrueshme dhe të favorshme.

D Mosshlyerje.

Tregon paaftësi reale të shlyerjes aktualisht ose paaftësi shlyerëse të mundshme.

Moody's

Moody's përdor si sistem vlerësimi për kreditin afatshkurtër sistemin e quajtur *"Prime Rating System"*.

P-1 (Prime-1).

Tregon aftësinë më të madhe të institucionit financiar për të shlyer detyrimin afatshkurtër. Paraqitet si klasa më e lartë e cilësisë së kreditit afatshkurtër.

P-2 (Prime-2).

Tregon një aftësi të madhe për të ripaguar detyrimin afatshkurtër, por në një shkallë më të ulët në krahasim me klasën P-1. Kështu, prirja e fitimeve dhe raportet financiare megjithëse të mira, mund të jenë objekt i ndryshimeve me kalimin e kohës dhe me ndryshimin e kushteve ekonomike.

P-3 (Prime-3).

Ky simbol tregon se aftësia për të respektuar sipërmarrjet financiare konsiderohet e përshtatshme. Megjithatë, efektet e karakteristikave të industrisë dhe përbërja e tregut kanë një ndikim të fortë që duhet theksuar. Në të njëjtën kohë, ndryshimet në nivelin e të ardhurave dhe të fitimit, mund të çojnë në ndryshime të nivelit të sigurisë së borxhit.

NP (Not Prime).

Të gjitha institucionet financiare apo instrumentet dhe letrat me

vlerë që nuk kanë karakteristika, që do t'i bënin të klasifikoheshin në ndonjë nga kategoritë e mësipërme, vlerësohen në këtë kategori me simbolin NP.

KATEGORI DHE SIMBOLE TË TJERA LISTIMI

Shenja plus (+) ose minus (-).

Listimet nga kategoria "AA" në atë "CCC" të agjencive Standard & Poor's dhe Fitch mund të modifikohen nëpërmjet përdorimit të një shenje plus (+) ose minus (-) për të treguar një qëndrueshmëri relative brenda për brenda kategorive më të mëdha të listimit.

Modifikuesit numërorë- 1, 2, 3.

Ndërkohë, nga agjencia Moody's për të treguar një qëndrueshmëri relative brenda për brenda kategorive më të mëdha të listimit, përdoren si modifikues numrat nga 1 deri në 3 për kategoritë nga "Aa" në "Caa". Kështu, numri 1 tregon qëndrueshmërinë më të lartë, 2 një qëndrueshmëri mesatare dhe 3 qëndrueshmërinë më të ulët.

R.

Një institucion financiar i listuar si "R" është nën një mbikëqyrje rregullatore, si pasojë e gjendjes së tij financiare, periudhë gjatë së cilës rregullatori mbikëqyrës mund të gëzojë të drejtën për të favorizuar një klasë të caktuar detyrimi ndaj të tjerave ose të paguajë disa detyrime dhe të lërë të tjera pa paguar.

SD dhe D.

Një institucion financiar i listuar si "SD" *(selective defalut)* ose "D" *(default)* ka dështuar në pagimin e një apo më shumë detyrimeve të tjera financiare të tij (të listuara apo të palistuara), kur u ka ardhur afati i maturimit.

Agjencitë japin listimin në kategorinë "D" kur besojnë se mosshlyerja do të jetë e përgjithshme dhe huamarrësi do

të dështojë në shlyerjen totale apo të pjesës më të madhe të borxhit. Ndërsa, japin listimin në kategorinë "SD", kur besojnë se mosshlyerja nga ana e huamarrësit do të jetë e pjesshme në lidhje me një klasë apo një tip të veçantë detyrimi, ndërkohë që vazhdojnë pagesat në mënyrë të rregullt për klasat apo për tipet e tjera të borxhit të emetuar.

N.R.

Një institucion financiar apo instrument nën simbolin N.R. nuk figuron i listuar nga agjencia listuese. Kjo shenjë tregon se nuk është bërë ndonjë kërkesë për listim, nuk ka informacion të mjaftueshëm ku të bazohet listimi apo agjencia nuk e liston një obligacion apo emetues, si pasojë e politikës që ajo ndjek.

"pi" *Rating*.

LISTIMET PËR INFORMACION PUBLIK

Listimet me simbolin "pi" bazohen në një analizë të informacionit financiar të publikuar nga institucionet financiare, sikurse edhe në informacione shtesë të vëna në dispozicion të publikut. Megjithatë, ato nuk reflektojnë nga takime ku çështjet trajtohen me imtësi me grupin administrues të vet institucionit dhe, për këtë arsye, bazohen në informacione jo aq të plota sa listimet, të cilat nuk shoqërohen me simbolin "pi". Këto lloj listimesh rishikohen çdo vit, bazuar mbi gjendjen e përvitshme financiare.

Listimet me simbolin "pi" nuk shoqërohen nga listimi në perspektivë dhe, gjithashtu, nuk janë objekt i listimit të kreditit nën vëzhgim (CreditWatch).

Në përgjithësi, ato nuk modifikohen me shenjat (+) ose (-), por në raste të caktuara shenja të tilla mund të përdoren për të treguar presionin nga rreziku i autoriteteve sovrane ose cilësinë e borxhit të kompanisë mëmë apo të grupeve të lidhura.

Outlook Rating.

LISTIMI I PERSPEKTIVËS

Listimi i Perspektivës që kryejnë agjencitë listuese vlerëson drejtimin e mundshëm të listimit të kreditit afatgjatë në intervale të ndërmjetme gjatë kësaj periudhe. Në përcaktimin e perspektivës së listimit, i jepet rëndësi çdo ndryshimi në kushtet ekonomike dhe/ose në kushtet bazë të biznesit. Megjithatë, perspektiva nuk është një prekursor i padiskutueshëm i ndryshimeve në listim apo i ndërmarrjes së veprimit të klasifikimit të kreditit në kategorinë e "Kreditit nën Vëzhgim".

Vlerësimi që i bëhet perspektivës mund të jetë:

- *Pozitiv,* çka nënkupton që niveli i listimit do të rritet;
- *Negativ*, që nënkupton se niveli i listimit do të jetë më i ulët;
- *I qëndrueshëm*, që do të thotë se listimi ka shumë mundësi të mos ndryshojë;
- *Në zhvillim*, që do të thotë që niveli mund të jetë më i lartë ose më i ulët;
- *N.M.* do të thotë e paqartë.

CreditWatch.

Krediti nën Vëzhgim

Krediti nën vëzhgim vë në dukje drejtimin e mundshëm të një listimi afatgjatë ose afatshkurtër. Ai fokusohet në ngjarje të identifikueshme dhe prirje afatshkurtra, të cilat bëjnë që listimi të vendoset nën një vëmendje të veçantë të personelit të analistëve që realizojnë vlerësimin.

Këto ngjarje përfshijnë bashkime, rikapitalizime, referendume të votuesve, veprime rregullatore ose zhvillime operacionale të parashikuara më parë për të ndodhur.

Listimet përfshihen në Kreditin nën Vëzhgim kur ndodh një devijim apo mospërputhje e ngjarjeve me pritjet rreth tyre,

duke nxjerrë nevojën e një informacioni shtesë për të vlerësuar listimin korent. Megjithatë, kjo nuk nënkupton se Krediti nën Vëzhgim përfshin në vetvete të gjitha listimet në proces rishikimi, ndërkohë që ndryshimet në listim mund të ndodhin edhe pa u klasifikuar së pari te Krediti nën Vëzhgim.

Përcaktimi *"pozitiv"* nënkupton se kategoria e listimit do të rritet,*"negativ"* do të ulet dhe " në *zhvillim"* nënkupton se ajo mund të rritet, të ulet apo të qëndrojë e pandryshuar.

Dual Rating

PËRCAKTIMET E LISTIMIT TË DYFISHTË

Agjencitë listuese mund të japin edhe një vlerësim të dyfishtë *(dual rating)* për të gjitha emetimet e borxhit afatgjata, ato që kanë si pjesë përbërëse të strukturës së tyre një opsion shitjeje ose tipar kërkese. Kështu, për rastin e fundit, simbolet e para i adresohen aftësisë shlyerëse të principalit dhe interesave brenda afatit, ndërsa pjesa e dytë i referohet vetëm tiparit kërkues.

"r"

Ky simbol i shtohet listimit të instrumenteve që shoqërohen me një rrezik sinjifikativ që nuk ka lidhje me kreditin. *"r"* nënvizon rreziqet në lidhje me principalin ose luhatjen e të ardhurave të pritshme, të cilave nuk iu adresohet listimi i kreditit.

Shembuj të tillë janë: obligacionet apo detyrimet e lidhura me ose të indeksuara nga kapitali, valuta apo mallrat; obligacione ose detyrime të ekspozuara ndaj rreziqeve të mëdha të parapagimit.

Withdrawn

Tërhequr

Një listim konsiderohet i tërhequr kur agjencia e konsideron të pamjaftueshëm sasinë e informacionit të vënë në dispozicion

për qëllime listimi ose në rastet kur një obligacion maturohet, thirret (nëse ka tipar thirrjeje) ose rifinancohet.

RatingAlert:

Klasifikim i ngjashëm me *CreditWatch*, që jep Standard & Poor's jepet nga agjencia Fitch. Ky klasifikim i kreditit jepet për të vënë në dijeni investitorët se ka mundësi të konsiderueshme që të ndodhin ndryshime në listim dhe, në të njëjtën kohë, edhe për të treguar drejtimin e këtyre ndryshimeve. Ato klasifikohen në:

"pozitive" kur parashikojnë një rritje të kategorisë listuese;
"negative" kur parashikojnë një ulje në kategorinë listuese; ose
"në zhvillim" nëse parashikohet se kategoria e listimit mund të rritet, të ulet ose të qëndrojë e pandryshuar. Ky klasifikim përdoret për të karakterizuar gjendje shumë afatshkurtra.

Në përfundim të këtij prezantimi, duke pasur parasysh objektivat që synon të realizojë Banka e Shqipërisë, ku po shihet si mundësi rritja e numrit dhe e llojeve të instrumenteve në të cilat ajo mund të investojë, si dhe e institucioneve financiare me të cilat mund të bashkëpunohet për këtë qëllim, njohja e kësaj gjuhe është e nevojshme për të lexuar dhe për të kuptuar vlerësimet mbi cilësinë e kreditit, që japin këto agjenci për pjesën dominuese të institucioneve financiare në mbarë botën, qofshin ato banka apo kompani investimi të letrave me vlerë, njohja, përdorimi dhe përditësimi me të cilat mund shihet si një tjetër mundësi për administrimin me sukses të rrezikut të kreditit të rezervës që administrohet nga Banka e Shqipërisë.

Banka të tjera qendrore homologe përdorin shërbime që ofrojnë këto agjenci, në varësi të kritereve dhe të informacionit që ato kërkojnë të kenë në dispozicion. Megjithatë, tendenca në këto banka është se ato përdorin shërbimin e klasifikimit të cilësisë së kreditit nga të paktën dy prej tre agjencive.

---

* Aida Hysi, specialiste, Departamenti i Marrëdhënieve me Publikun.